

11. ఏన్నాగం

శంకరయ్యకు తిక్కరేగిపోయిందంటే ఆశ్చర్యంలేదు.

తొమ్మిదేళ్ళనుంచీ ఏకచత్రాధిపత్యంగా పంచాయతీబోర్డు ప్రెసిడెంట్ గిరి వెలిగిస్తూ, గ్రామంలోకళ్లా పెద్ద మనిషని పేరుబడి ఐశ్వర్యవంతుల్లో ఒకడై ఉండి, అనేక తగూలు కోర్టుదాకా వెళ్ళకుండానే తీర్పులు చెప్పి, ఆచరింపజేస్తూ, అధికారాన్ని అన్ని దిక్కులా విస్తరింపజేస్తూ - యీ నాటికి తనకు సమాను డనబడే రంగారావుతో పోటీబడి విజయం తనదేనని నిశ్చయంగా నమ్మలేని దారుణపరిస్థితుల్లో బడితే తిక్కరేగక మరేం అవుతుంది?

అధికారం చేతులో ఉన్నదనే గర్వం, హుందాతనం, గొప్పలతో తనకు తెలియకుండానే అల్ప సంఖ్యాకుల అభిమానాన్నీ, అధిక సంఖ్యాకుల ఆగ్రహాన్నీ మూటగట్టుకోవటం జరిగి పోయిందని సూచనగా తెలుస్తూనే ఉన్నది. పదవీ వ్యామోహంలో పడిపోయిన తను యీనాడు దాన్ని వొదులు కోవటమంటే - కష్టించి సాధించిన అమూల్యాన్ని ధారపోయటమే అవుతుంది. తనకు అలవడిన అగ్రస్థానాధిపత్యం ఇది; రుచి మరిగినవాడు తాను. రంగారావు - నిన్నుగాక మొన్న కాలేజినుంచి వచ్చి యీనాడు యీ గ్రామాన్నేదో ఉద్ధరించి సంఘసేవా, దేశసేవా చేద్దామని బద్ధకంకణుడైనట్లు డంబాలు కొడుతూంటే తనకు హాస్యాస్పదంగానే ఉన్నది.

తనకన్న ప్రతిభ చూపగలడు యీ రంగారావు అని పొరబడేవారు అధికారం అతని చేతికి అందిన అల్పకాలంలోనే తమ తప్పు తెలుసుకొని తీరుతారు. ఈ గ్రామాన్ని

హరిహరాదులు కూడా తీర్చి దిద్దలేరనే నగ్న సత్యం తనకూ, మిగతా మెంబర్లకే గాక, తన పార్టీ నాయకులకూడా తెలుసు. కానీ పార్టీ పతనంచెందకుండా కాపాడవలసిన బాధ్యతలు తమ తలల మీద ఉండటం వల్ల ప్రతి పంచవర్ష ప్రణాళికలోనూ తాము సాధించిన దాన్ని గోరంతలు కొండంతలు చేస్తూ ప్రజాదరణకు పాకులాడుతూ ఉన్నారు. అంతకన్న ఏమేమో చేస్తామనటం చెల్లించలేని వాగ్దానాలు మాత్రమే! ప్రతి రాజకీయ పార్టీ వేసే మామూలు ఎత్తే ఇది! ఈ రహస్యాన్ని బయట పెట్టేందుకు మాత్రం ఏ రాజకీయవేత్తా ఒప్పుడు; ఎందుకంటే తను దూరవలసింది కూడా అదే గుడారం! దాన్ని తగలబెట్టుకుంటే ప్రతిపక్షంతోపాటు తనకూ పట్టుకొమ్మ తప్పుతుంది!

ఈ ఎన్నికలలో తన ఓటమి బారెడు దూరంలోకి వచ్చిందేమోనని భయం పట్టుకున్నది. ఏదెలా ఉన్నా కట్టకడపటి రాజీగా తనతోపాటు రంగారావు కూడా ఓడిపోతే కొంతలో కొంత నయం. ఐతే తాను బలహీనుడౌతున్నకొద్దీ రంగారావు బలవంతు డౌతుండటమే పరమ శోచనీయం.

ఈ బోడి అధికారం లేకుంటే మాత్రం నిజానికి తనకు వచ్చిన లోటేమిటి? తనను తాను ఆ విధంగా సంబాళించుకోవచ్చు. ఐతే ఇక్కడ పట్టుదలా, తన ఓటమిని ఒప్పుకోలేని అశక్తతా, అవమానానికి తోడు గాయపడటం మొదలైన ప్రముఖ సమస్యలు తనకు ఊపిరాడకుండా చేస్తున్నవి.

రంగారావును సాధించే ఎత్తులు వేయటంలోనే శంకరయ్య మనసు లగ్నమై, ఆ లక్ష్యాన్నే చూస్తూ ఆలోచనలు సాగించింది. ఇది అంత తేలిగ్గా విడివడే ముడి కాదనీ, పీటముడిగా రూపొంది, ప్రస్తుత కాలానికి బ్రహ్మముడిగా కూడా తయారైందనే విషయం సుస్పష్టం. తన పార్టీవాళ్ళే ఏదైనా మార్గం చూడవలసి ఉన్నది.

శంకరయ్య ఆలోచనలు తెగకుండానే ఆయన కుడిభుజమైన లక్ష్మయ్య రానే వచ్చాడు. లక్ష్మయ్య ముఖ కవళికల్ని చూస్తూనే తాను తలచిన దానికన్న అశుభవార్తల్ని మోసుకొచ్చాడనే భయం శంకరయ్యను పీడించింది.

“లాభంలేదు శంకరయ్య బావా! ఆ రంగారావు కొరకరాని కొయ్యగా తయారయ్యాడు. అతను మాత్రం ఏం చేస్తాడూలే - పక్కనున్న గ్రహాలు పడనియ్యటం లేదు!” అన్నాడు లక్ష్మయ్య.

“అంటే ఐదువేలకూడా తన నామినేషన్ ఉపసంహరించుకోదలచలే దన్నమాట!”

“వేలు వేలంటావు కాని - అతనికి మాత్రం వేలు తక్కువాయేం? ఎలక్షన్లో పదివేలు ఖర్చయినా దీని అంతేదో కనుక్కోవాలనే పట్టదల ఉన్నట్లు విప్పి చెప్పాడు!”

“పది వేలే!” అని ఆశ్చర్యాన్ని ప్రకటించాడు శంకరయ్య. “కిందటి ఎలక్షన్లో ఖర్చయిన నాలుగువేలూ రాబట్టుకునేందుకు యెంత గడ్డి కరవాల్ని వచ్చిందో నాకు తెలుసు - నా ఆంతరంగికుడివైన నీకు తెలుసు! పంచాయితీబోర్డు ప్రెసిడెంట్ తన

హయాంలో పదివేలు - అదీ వెధవ ఎలక్షన్ కు ఖర్చు చేసింది మాత్రమే రాబట్టుకోవటం యీ శతాబ్దంలో యీ దేశంలో సాధ్యం కాదని తెలియంది ఒక్క రంగారావుకే! పిల్ల కాకికేం తెలుసు ఉండేలు దెబ్బ!”

“నిజమే ననుకో...మరి మనం అంత సొమ్ము ఖర్చు చేయగలమా?”

“అసంభవం!” అన్నాడు శంకరయ్య ఉచ్చస్థాయిలో!

“పోనీలే బావా! ఆ అధికారమేదో వాడినే వెలగబెట్టనీరాదూ?”

పుండుమీద కారం చల్లినట్టుంది - ఆ మాటలు వింటుంటే!

“ఈ శంకరయ్యను జయించటం అంత తేలికనుకున్నాడేమో!”

“కష్టమైనా, పట్టుదలతో సాధిస్తాడనే అనుకోవాలి మరి.”

“దేశ పరిపాలనను వెలగబెట్టే పార్టీకి నా ఓటమి యెంత అవమానకరం!” అన్నాడు శంకరయ్య స్వగతంలో వలె వినబడీ వినబడనట్లు.

“ఏమో - నాయకులు అలా అనుకోక పోవచ్చు. ఎలక్షన్ లో ప్రయోగించబడే నానా రకాల ఎత్తులూ, మోసాలూ రంగారావు పార్టీవాళ్ళు యీసారి అనుసరించేందుకు ఎలాటి సందేహమూ లేదనే ధోరణిలో ఉన్నారు.”

“అది తెలుస్తోందిగా - పదివేల ఖర్చుకు సిద్ధంగా ఉన్నారంటివి... యీ పదివేలూ ఖర్చయే మార్గాలు ఎంత వక్రించి ఉంటవో గ్రహించలేనా?”

“మాలగూడెంలో ఎలక్షన్ అయ్యేవరకూ ప్రతి ఓటరుకూ రోజుకు రెండేసి కాపుసారా ముంతలు సప్లయ్యట!”

“ఆఁ!” అని తన ఆశ్చర్యాన్ని ప్రకటించాడు శంకరయ్య; “మద్యపాన నిషేధం అమల్లో ఉండగానే ఇంత దారుణమా! రాజకీయాల మాట యెలా ఉన్నా, ముందు పూజ్య బాపూజీ ఆత్మ యెంత ఘోషిస్తుందో! వెంటనే పోలీసు బలగాలకు ఆహ్వానం పంపుతే?”

“అదిమాత్రం ఏమంత సురక్షితమైన మార్గంలే బావా! ఎటూ ఏనాది ఎరుకల గూడాల్లో మనమూ కాపుసారా వడ్డిస్తూనే ఉంటిమాయె! అన్నిటికంటే ముఖ్యం కాపుసారా కాచి అమ్ముకునే గుత్తవ్యాపారంలో అధికభాగం మన పార్టీ వాళ్ళదే కదా! పోలీసులు దాడులు జరుపుతే మన ఓటర్లలో చాలామంది జైలుకు వెళ్ళటమో, జరిమానాలు చెల్లించటమో జరగటమేగాక, సారాబట్టి వాళ్లు చాలామంది శ్రీకృష్ణ జన్మస్థానంలో ఉంటారు కదా! చివరకు యీ పని చేయించింది మనమేనని తెలియక మానదు. మిగతా ఓటర్లతో కూడా విరోధం తెచ్చుకోవటమౌతుంది. పక్కవాడి ఇల్లు తగలబెట్టేవాడు, దాంతోపాటు తన ఇల్లు తగల బడుతుందనే విషయాన్ని మరచిపోకూడదుగా!” అన్నాడు లక్ష్మయ్య.

లక్ష్మయ్య చెప్పిన సలహా సహేతుకంగా ఉన్నది. రాజకీయాల్లో వెధవ ఉద్రేకాలకు లోబడి, పిచ్చి పనులు చేయకుండా లక్ష్మయ్య లాటి కుడిభుజాలు - తెలివిగా ఆలోచించేవి ఉండటం అత్యవసరం; ఈ నీతిని అనేకమంది నాయకులు ఆచరణలో పెట్టి, మార్గదర్శకు లయ్యారనే సంగతి ఛోటా నాయకుడైన తనకు తెలియక పోతేగా?

“ఈ వెధవ వయోజన ఓటింగ్ పద్ధతి వచ్చి నానా రభసా చేసింది! ఎరుకల, ఏనాది, దొమ్మరి, మాల, మాదిగ, హరిజన, గిరిజన ఇత్యాది మెడకాయ మీది తలకాయకూ ఓటేనాయె! ఓటు విలువ పోయింది : కాకపోతే ఒక ముంత కాపుసారానుంచి రెండు ముంతలకు పెరిగిందనుకో!”

“వయోజన ఓటింగ్ ఉండబట్టే మన పార్టీవాళ్ళు దిగ్విజయంగా ఎలక్షన్లో గెలుచుకు వస్తున్నారు బావా! ఇవాళ మనకది కొంచెం చుక్కెదురు ఐనంతమాత్రాన ఆ పద్ధతినే తిట్టిపొయ్యటం సబబుగా తోచదు.”

“మరేమిటి మార్గం?”

“కాపుసారా పంపిణీ కోటా పెంచుతే?”

“ఇంకా నయం! మనమూ పెంచి రంగారావూ పెంచటం ఆరంభిస్తే చుట్టుపట్ల గ్రామాల్లో తయారయ్యే కాపుసారా అంతా కూడా చాలదు. మన గొయ్యి మనమే తవ్వకున్నట్లువుతుంది... ఇదేం ఎసెంబ్లీ ఎలక్షనా? మంత్రి పదవికి పాకులాడే అవకాశమా - ఏమన్నానా?... పదివేలు! అంత ఖర్చు పెట్టదగిందేనా?”

మృగరాజు వేటకు బయలుదేరుతే అల్లంత దూరాన నక్కకూడా అనుసరిస్తుంది; సింహం వేటాడి తినగా మిగిలింది వొదులుతే నక్క ఆరగిస్తుంది.. ఆ పద్ధతిలోనే శంకరయ్యలాటి సింహం వెనకాలపడిన నక్కలాటి లక్ష్మయ్య ఏటా ఐదారువేలన్నా సంపాదించుకుంటూనే ఉండగా. శంకరయ్య ఎన్ని వేలు పుంజుకుని ఉండి ఉండొచ్చో లక్ష్మయ్య అంచనాలు వేస్తూ, శంకరయ్య దొంగ ఎత్తుల్ని అంగీకరించినట్లు నటిస్తున్నాడు.

“ఇక్కడ కూర్చొని ఎంత ఆలోచించినా యిది తెగదు బావా!”

“మరి ఎక్కడికి వెళ్ళాలంటావు? చెరువుగట్టు మీదికా?”

“ఉహూ. అస లీ వూళ్ళో వెలగబెట్టవలసింది లేదు-”

“ఉన్న ఊరు వొదలమంటావా? ఇంతబతుకూ బతికి ఇంటి వెనకాల చచ్చినట్లు చేసుకోమంటావా?”

“అదికాదయ్యా! ఈ తోలుబొమ్మలాటలో దారాలు ఎక్కడ గుంజాలో అక్కడే గుంజాలి... అంటే తాలూకా ప్రెసిడెంటును ఆశ్రయించటం లాటిది...”

లక్ష్మయ్య మాటలకు అడ్డొచ్చి శంకరయ్య అన్నాడు : “వాడా! వాడు లాభం లేదయ్యా! మన మీద విరోధులు చెప్పిన సాడీలన్నీ వాడి తలకాయలో సాలెగూళ్ళల్లే అల్లుకున్నవి-”

“ఐతే జిల్లా ప్రెసిడెంట్ ఉన్నాడుగా!”

“ఆయనకూడా మనమీద అంత మంచి అభిప్రాయం ఉన్నదనిపించదు; ఎలక్షన్ ఫండ్ కు ఏమీ ఇవ్వలేదని నా మీద గుర్రు!”

“ఇప్పుడొక వెయ్యో, రెండువేలో పారేస్తే సరి!

“ఇదొక ఆమదమా!”

“అది కాదు బావా! రెండువేలు పారేసి, ఈ గ్రామంలో కాంగ్రెస్ పలుకుబడి పోకుండా చూసే బాధ్యత ఆయన నెత్తి మీద పెట్టాలి... అంటే విత్తు చల్లి పండు కోసుకోవాలి. ఆయనకు నచ్చచెపితే ఇక్కడి ఖర్చులు ఎలక్షన్ ఫండ్ నుంచి మంజూరు చేస్తాడు. పెద్ద నాయకుల్ని మనకు సపోర్టు పంపుతాడు. నాకు తోచిన వాటిల్లోకల్లా ఇదే మంచి పద్ధతి!”

శంకరయ్యకు యీ ఆలోచన సర్వవిధాలా నచ్చింది. ఎలా సాధించుకొని రావాలా అని దీర్ఘంగా ఆలోచించసాగాడు.

“లేనిపోనివి కల్పించి చెప్పాలి బావా! వారిజాక్షు లందు, వైవాహికము లందు... అన్నారే... ఆ లిస్టులోనికి రాజకీయాలందు, రచ్చబండలందు అని కూడా జేర్చుకోకపోతే బతకలేం... రాజకీయ నాయకుడి విజయాలు.. బ్రహ్మిని తిమ్మినీ, తిమ్మిని బ్రహ్మినీ చేయగల సామర్థ్యం మీదనేగా ఆధారపడి ఉండేవి! కనుక...”

“కనుక అందుకు పథకం వేసెయ్!”

ఆ ప్రణాళికను రూపొందించటంలో ఉభయులూ నిమగ్నులయ్యారు...

2

జిల్లా ప్రెసిడెంట్ ను చూసి తిరిగి వచ్చిన శంకరయ్య మొహం చూశాక ‘కాయా, పండా?’ అని అడగవలసిన ప్రశ్నలో మొదటిమాటే జవాబనే విషయం లక్ష్మయ్యకు తెలిసిపోయింది.

శంకరయ్య ధుమధుమలాడుతున్నాడు. తనుగా కదిలేస్తే ఆవేశంలో కిందు మీదవుతాడని లక్ష్మయ్య మెదలకుండా ఊరుకున్నాడు. అంత ఆవేశాన్ని ఎలాగూ కక్కక మానడు కనుక కాస్త ఓపికపడితే సరిపోతుందని లక్ష్మయ్య అంచనా.

త్వరలోనే శంకరయ్య అగ్నిపర్వతమల్లే పగిలాడు.

“దేశమంతా మట్టికొట్టుకు పోతోంది! పత్రికల్లో చదివే కరెస్పాన్ - జరుగుతూన్న దాంట్లో యెంత కొద్దో అనిపిస్తోంది. అల్పులకు అధికారం వచ్చి పడింది. ఇక యీ భారతమాత ఏమౌతుందో!” ఉపన్యాస ధోరణిలో జనరల్ రిమార్కులు విసిరిపారేశాడు ముందుగా.

“దేశం సరే బావా! మన సంగతి-”

“నా మొహం చూస్తే తెలియటంలా?”

ఎందుకు తెలియలేదూ? మొహం ఈ రూపధారణకు ముందు పొందిన రసాయనిక మార్పులు వినగోరాడు లక్ష్యయ్య. అడుగుతే ఏం అపచారమోనని మౌనం వహించాడు.

కోపోద్దీపితమైన నిశ్శబ్దం కొన్ని క్షణాలు సాగింది. ఆ తరువాత శంకరయ్య తనను తాను సంబాళించుకొని, సాధ్యమైనంతగా అనవసరపు ఆవేశాన్ని తగ్గించుకొని, జరిగిందంతా పూసగుచ్చినట్లు చెప్పకుండా ఉండలేకపోయాడు.

జిల్లా ప్రెసిడెంట్ పరమయ్యను ఆఫీసులో కలుసుకోవటం మంచిదా, ఇంటిదగ్గర కలుసుకోవటం మంచిదా అని తీవ్రంగా ఆలోచించి ఆఫీసులో ఐతే పదిమంది ఉంటారు కనుక, వాళ్ళముందు యీ గోడంతా వెళ్ళి పోసుకోవటం అవమానకరంగా ఉంటుందనీ, అంత అవకాశం ఉండక పోవచ్చుననీ - కనుక ఇంటి దగ్గర తీరిగ్గా అన్ని విషయాలూ చెప్పుకోవాలని నిశ్చయించుకున్నాడు శంకరయ్య. ఆరింటికల్లా ఒక బుట్టెడు ఏపిల్స్, డ్రాక్ష, చక్రకేళీలూ తీసుకొని సైకిల్ రిక్వాలో వెళ్ళాడు. దారిలో తాను పడవలసిన ఆపసోపాలను గూర్చి ఒకటికి నాలుగుసార్లు మననం చేసుకున్నాడు.

శంకరయ్యను చూడగానే పరమయ్య కనుబొమలు ముడివడినవి. పళ్ళ బుట్ట చూశాక ఒక విషపు నవ్వు విసిరి “ఎందుకండీ ఇప్పు డివన్నీ!” అన్నాడు మాటవరసకు. మరుక్షణంలో పనివాడు ఆ బుట్టను గృహాంతర్భాగంలోకి జేరవేసి చోటు ఖాళీ చేశాడు.

దొంగ నమస్కారాలూ, కుశలప్రశ్నలూ అయ్యాక శంకరయ్య రెండువేల రూపాయలున్న కవరు తీసి పరమయ్యకు అందిస్తూ. “కాంగ్రెస్ ఎలక్షన్ ఫండు కింద జమ చేయించండి....యేదో ఉడతాభక్తి!” అన్నాడు.

పరమయ్య ముఖం కాస్త వికసించింది.

“ఆఫీసుకే తేలేకపోయారా? రశీదు పుస్తకం కూడా ఇక్కడ లేదే?” అన్నాడు పరమయ్య- “ఎంత?”

“రెండువేలు!”

పరమయ్య లెక్క పెట్టుకోకుండానే కవరు జేబులో పెట్టుకున్నాడు.

“ఏమిటి మీ గ్రామ విశేషాలు?” అన్నాడు పరమయ్య మాట వరసకు అడిగినట్లుగా.

“చాలా గొడవ గొడవగా ఉన్నదండీ! రంగారావనే త్రాష్టు డొకడు బయలుదేరి ప్రశాంత రాజకీయ వాతావరణాన్ని కలుషితం చేస్తున్నాడు!”

“ఉహూఁ. పేరు విన్నట్లే జ్ఞాపకం...కమ్యూనిష్టా?”

“కాదు.. ఏ ఇస్టూ కాదు. స్వతంత్రంగా నిలబడుతున్నాడు. కాంగ్రెస్ను దుమ్మెత్తి పోస్తున్నాడు. దేశం అధోగతి పా లయేందుకు కాంగ్రెస్ ప్రభుత్వమే కారణమని ప్రజల్ని ఉత్తేజపరుస్తున్నాడు.”

ఆ చివరి మాట పరమయ్యకు గొంతు దిగలేదు.

“ప్రజల్ని ఉత్తేజపరచటం అంత తేలికేం కాదు. ఏమంటాడూ?” అన్నాడు పరమయ్య.

తన మాటలకు అడ్డొచ్చినందుకు శంకరయ్యకు కాస్త కష్ట మనిపించింది. రంగారావుమీద ద్వేషాగ్ని రగిలే విధంగా అతన్ని చిత్రించాలనే బాధ్యత గుర్తొచ్చింది.

“నానా దుర్భాషలూ ప్రయోగిస్తున్నాడండీ, అసలు కాంగ్రెస్ అంటే కాంగో రేస్ అని పేర్కొంటున్నాడు!”

పరమయ్య వొళ్ళంతా కదిలేట్టుగా నవ్వాడు.

“బాపూజీ దక్షిణ ఆఫ్రికాలో సత్యాగ్రహం చేశారుకదండీ... అందుకని యీ అర్థం తీసి ఉంటాడు... తరువాత?”

ఈ బ్రహ్మాస్త్రం నిప్పుయోజనమై నందుకు శంకరయ్య గుండెలు ఒక మెట్టు జారినవి. ఐనా పట్టువిడవటం రాజకీయాలకు విషతుల్యమౌతుంది కదా!

“కాంగ్రెసు ప్రభుత్వంలో దేశమంతా మట్టికొట్టుకు పోయిందన్నాడు!”

“మీరు చెప్పలేదూ - ‘దేశమంటే మట్టి కాదోయ్ - దేశమంటే మనుషులోయ్!’ అని? ఇంకా?”

“దేశాభివృద్ధి ఏ విధంగానూ కనిపించటం లే దన్నాడు!”

“కళ్ళు లేవూ? జనాభా ఎంత అభివృద్ధి ఐందీ! ధరలూ, పన్నులూ ఎంత పెరిగినయ్! ఒక్కో ప్రాజెక్టు కట్టేందుకు ముందుకు జరిపిన ఫౌండేషన్ స్టోన్ సెరిమనీలకు ఎన్నెన్ని లక్షలు ఖర్చుపెడుతున్నామో చూస్తేనే ప్రాజెక్టులు ఎంత గొప్పవై ఉండాలో గ్రహించవచ్చునే! పంచవర్ష ప్రణాళికల్ని గూర్చి అందరూ చదవాలండీ! అసలు ‘పంచవర్ష ప్రణాళిక’ అనే పదప్రయోగంలో ఒక అద్భుతం గ్రహించారా! చేతివేళ్ళు ఐదూ తేలేలా వేసిన దెబ్బకు అది చిహ్నం. ఒక్కో చరుపుకు దేశం ఉరుకులు పరుగుల్తో ముందంజలు

వేస్తోంది. ప్రజల జీవన స్థాయి ఎంత పెరిగిందో ప్రస్తుత ఆర్థిక స్థితిగతులే తెలియజేస్తున్నవి. సిమెంటు దొరకటం లేదు; పంచదార నానా అవస్థ పడితేనే కాని లభ్యమవుతుంది.... అంటే ఏమిటి? ఎక్కువమంది వీటిని కొనగలుగుతుండడం వల్ల ఉత్పత్తి సరిపోవటంలేదు. ఆరోగ్యకరమైన ఆర్థిక విధానంలో అత్యధిక సంపాదనకు ఇదొక ప్రబల సాక్ష్యం. ఇంతకన్న రుజువు ఏం కావాలయ్యా?” మంత్రులు చెప్పే జవాబుల సారాంశం, తను పత్రికల్లో చదివేదే తిరిగి వినవలసి వచ్చినందుకు శంకరయ్యకు చిరాకు కలిగింది.

శంకరయ్య శరీరం మీద జెర్రులు పాకేందుకు సిద్ధంగా ఉన్నట్లు తోచింది.

“జనం కూడులేక చస్తున్నారుట!” అన్నాడు రెండోవైపు నుంచన్నా నరుక్కొద్దామని.

“ఎవరా జనం? నిజంగానే జనం అలా చస్తూ ఉంటే ఆహార సమస్య ఎంత దారుణంగా ఉండి ఉండేది? ప్రతి సమస్య ప్రభుత్వమే పరిష్కరించాలంటే ఏ దేశంలోనైనా సాధ్యమేనా? కనుక ప్రజలు తమకు తాము సహాయం చేసుకుంటూ తమతమ సమస్యల్ని తీర్చుకుంటూనే ఉన్నారు కదా!” అని అంటించాడు పరమయ్య.

“ప్రతిదీ జాతీయం చేయటంతో దేశ సౌభాగ్యం వమ్మైపోయి ప్రజలకు బీదరికం పంచబడిందట!”

“అట్లాగా? జాతీయం చేయక గుత్తవ్యాపారం ఏ కొద్దిమంది చేతుల్లోనో ఉంచుతే కాపిటలిజమ్ మృత్యుతాండవం చేయదా? ఇక బీదరికమంటారా-మనది బీదదేశం. దీన్ని ఐశ్వర్యవంతం చేసేందుకే నాయకులు అనేక పథకాలను ప్రవేశపెడుతూ ఉన్నారు. బీదరికంగా ఉండటమే మంచిదయ్యా! బీదవాడు నలుగురి సానుభూతినీ పొందేందుకు అవకాశాలుంటవి. ఉదాహరణకు మనది బీదదేశం కనుకనే అమెరికా, రష్యా మొదలైన దేశాలు అనేక విధాల సహాయంపడుతున్నవి. మనది ఐశ్వర్యవంతమైన దేశమైతే, బడుగు దేశాలవాళ్ళు మనను పీక్కుతినేవాళ్ళు. ఇప్పుడు బాధలేదు కదా!”

“హాయిర్కటింగ్ సెలూన్లు కూడా జాతీయం చేసేందుకు ప్రభుత్వం ఆలోచిస్తోందనే ప్రచారం కూడా చేస్తున్నాడు!”

పరమయ్య పగలబడి నవ్వాడు.

“ఢిల్లీలో జరిగే సంఘటనలు దావానలం లాగు ఎంత త్వరగా విస్తరిస్తవి!... ఆ మధ్య మనిషి వెంట్రుకల ఉపయోగాలనుగూర్చి తీవ్రమైన పరిశోధనలు జరిగినవి. గొర్రెబొచ్చుతో తయారయే దుస్తులవలె మనిషి బొచ్చుతో కూడా ఏమైనా తయారు అవుతుందా అని ఒక పేద్ద కమిటీ మంతనాలు చేసింది. దేశసౌభాగ్యం పెంచేందుకు పేద్ద ప్రయత్నాలయ్యా ఇవన్నీను! బొచ్చుకు ఎగుమతి ఛాన్సు ఉంటే, మనకు ఎంత విదేశీ మారకం వస్తుందో ఆలోచించు! బొచ్చు ఎగుమతి చేయగల దేశాల్లో మనదే పేద్దకోటా అవుతుంది దనేందుకు సందేహం లేదు. బొచ్చు ఉత్పత్తిలో మనకన్న పెద్ద

చేయి ఎవరికుందయ్యా? కేంద్ర మంత్రివర్గం విస్తరించి రోమ శాఖామాత్యుడొకడు అవతరించేందుకు సిద్ధంచేశారు. ఐతే దురదృష్టవశాత్తూ, సవరాలకు మినహాగా బొచ్చుకు అచ్చొచ్చే ఉపయోగం లేదని రెండు సంవత్సరాల పరిశోధనాల ఫలితాలు తెలియజేయటంతో ఆ విషయం డ్రాప్ చేశారు. ఇదే ఫలించినట్లయితే ఎంత నిరుద్యోగ సమస్య తీరిపోయేది! కనుక హెయిర్ కటింగ్ సెలూన్లు జాతీయం చేయటమనే ప్రశ్న లేదు!” అన్నాడు పరమయ్య నెత్తిమీది బొచ్చు తడువుకుంటూ.

అడగటం ఆలస్యంగా టేపరికార్డర్లోంచి వచ్చిపడే విధంగా జవాబులు చెపుతూంటే శంకరయ్య అదిరిపోయాడు. ఏంచెప్పి పరమయ్య కోపాన్ని పెంచి తన పని చేసుకోవాలా అని తీవ్రంగా ఆలోచించాడు శంకరయ్య.

“మద్యపాన నిషేధం చేసిన కీడు అంతా ఇంతా కాదని నానా దుర్భాషలూ ఆడుతున్నాడండీ!” అన్నాడు బాపూజీ పవిత్రాశయానికి తప్పక బలం ఉంటుందని!

పరమయ్య అటూ ఇటూచూసి కాస్త రహస్యంగానే అన్నాడు! “మహాత్ముని అంతరంగం ఉన్నది చూశారూ - ఆలోచించిన కొద్దీ, అందులో అఘాతాలు గోచర మౌతయయ్యా! అసలు మద్యపాన నిషేధం అవసరమని ఆనాడు మహాత్ముడు ఎందుకు అన్నాడో ఆలోచించండి! మనది పాసివ్ రెజిస్ట్రెన్స్. ఎదుటివాడు ఒక చెంప మీద చేయివేస్తే రెండోచెంప అప్పగించాలని మహాత్ముని ఫిలాసఫీ! దెబ్బ కాచుకునేందుకు పోలీసుల లాఠీ ప్రయోగ తీవ్రత తెలియకుండా ఉండేందుకు ఆ రోజుల్లో వాలంటీర్లు తెగతాగి ఉండేవాళ్ళనుకుంటాను. దెబ్బ తెలియకుంటే పట్టుదల పెరగదు కనుక, మద్యపానాన్ని నిషేధించాలని పూజ్య బాపూజీ అభిప్రాయపడి ఉండాలి. ఒకో లాఠీదెబ్బకు దిమ్మతిరిగి దేశభక్తి ప్రసారం జరిగింది. ఇక బీదా బిక్కి సంపాదన కాస్తా తాగుడుకు ఖర్చుపెట్టి పస్తులు పడుకోవటం లాటివి అరికట్టటమూ అదీ మామూలు విషయాలు, మీరు జాగ్రత్తగా ఆలోచించారే లేదో! అసలు మద్యపాన నిషేధంలో సోషలిజమ్ ఉందయ్యా! - సోషలిజం!!”

“అదెట్లా?” అన్నాడు శంకరయ్య అదిరిపోయి.

“ఎట్లనా!” అని పరమయ్య మళ్ళీ ఒకసారి అటూ ఇటూ చూసి కాస్త రహస్యంగానే చెప్పాడు! “ఉదాహరణకు మీ గ్రామమే తీసుకుందాం. మద్యపాన నిషేధం లేనట్లయితే ఎవరో డబ్బున్న ఆసామి పాట పాడేవాడు; ఆ లాభాలన్నీ అతనే అనుభవించేవాడు కదా! ఇప్పుడు కాపుసారా పరిశ్రమ దశదిశలా విస్తరించి వర్ధిల్లటంతో ఎన్ని కుటుంబాలు, ఎంత జనాభాకు భుక్తి కలిగిందో ఆలోచించు! ప్రస్తుతం దేశంలో పెద్ద పరిశ్రమ భారీ ఎత్తున మూలమూలకూ విస్తరించగలిగింది ఇదొక్కటే కదా! ఇందువల్ల ఏమౌతోంది? ఒకే వ్యక్తి పరమయ్యే లాభాలు పదిమందికీ జెందుతూ డ్రెమెటిక్ సోషలిస్ట్ సిద్ధాంతం ప్రయోగాత్మకంగా దిగ్విజయంగా అమలు జరుగుతోంది. అందుకనే మద్యపాన

నిషేధాన్ని ఎత్తివేసేందుకు ప్రజలు ఒప్పురు. ఆ ఇష్యూ మీద ఎలక్షన్స్ లో నెగ్గుకురావటం ఎవరి తరమూకాదు! గాంధీ ఇంతదూరం ఆలోచించి ఉండకపోవచ్చు కాని, మన మంత్రుల మేధస్సులకు ఇదేమంత పెద్దవిషయం కాదు!”

శంకరయ్య శరీరంలోని కీళ్ళు సళ్ళిస్తున్నట్లున్నవి!

“అయ్యా! తాలూకా ప్రెసిడెంట్ గారు చాటుగా రంగారావుకు సహాయ పడుతున్నారనే నా అనుమానం. నేనేదో సాడీలు చెప్పుకునేందుకు తమరి దగ్గిరికి రాలే దనుకోండి. కాని కాంగ్రెస్ లో ముఠాల తత్వం ప్రయోగించ బడుతోందని విన్నవించుకుంటున్నాను!”

“చూద్దాం!” అని చప్పరించాడు పరమయ్య.

“ఎలక్షన్స్ లో ఓటమిని ఎదుర్కోవాల్సివస్తే చివరకు చూసే దేమిటి సార్?”

“ఏమయ్యా! ఒక వంద సీట్లు పోతే కాంగ్రెస్ కు కొదవా? ఈ సంఘం ఒక ఐరావతం! ఈ పెద్ద ఏనుగు తన తొండాన్ని ఊగించుకుంటూ వైభవోపేతంగా నడిచివస్తుంటే - దాని హెయలు, హుందాతనం కనిపించదా? కొన్ని కుక్కలు మొరుగుతే అయే దేమిటి? అల్పులు కొంతమంది కీటకాల వలె ఎదుర్కొంటే దాని కాళ్ళ కింద పడి నలిగి చావరూ?”

“అవి విషకీటకాలైతే?”

“ఆ బరువుకు చావవంటావా? ప్రభుత్వంలో రోడ్ రోలర్ మెజారిటీ ఉన్నంతకాలం కాంగ్రెస్ వెంట్రుక కూడా కదలదు! మరికొన్ని పంచవర్ష ప్రణాళికలు ఇలా కొనసాగవలసిందే!”

“తీరా యీ ఎన్నికల్లో నేను దెబ్బతింటే అది కాంగ్రెస్ కు అవమానం అవుతుంది సార్!”

“అంత మాత్రానికే? అప్పుడు ఒక కమిటీని వేసి ఎన్నికల్లో ఎందుకు పరాజయం ప్రాప్తించిందో ఆలోచిస్తాం!”

“రోగి చచ్చాక వ్యాధిని గూర్చి చర్చించిన ట్లవుతుంది!”

“చచ్చే రోగిని ఎవరు మాత్రం బతికించగలరయ్యా! అంతగా కొంతమంది ఓడిపోతే - దేశంలో డెమాక్రసీ ఉండబట్టే అపోజిషన్ పార్టీ వాళ్ళు కూడా ఎన్నికల్లో నెగ్గుతున్నారనేది రుజూ చేసినట్లవుతుంది కూడాను! కొద్దిమంది ప్రత్యర్థులుంటేనే కాని రాజకీయ చదరంగం రక్తి కట్టదు!”

ఈ డొంక తిరుగుళ్ళు లాభం లేదని తేల్చుకున్నాడు శంకరయ్య.

“నా కిప్పుడు మన పార్టీ సహాయం కావాలి. మన నాయకులు వచ్చి సభలు చేయటం, నాకు కొంత పైకం ఎలక్షన్ ఫండ్ లోంచి ఇప్పించటం మొదలైనవి అవసరం!”

“ఇప్పుడు నాయకులకు తీరికలేదు. ఇక పైకం అంటారా - ఏదీ? మీరు కాస్త ఫండిచ్చి, చిన్న చేపను ఎర వేసి పెద్ద చేపను పట్టాలని చూస్తున్నట్లున్నారు. మీ రిచ్చిన విరాళం తీసుకెళ్ళండి!” అన్నాడు పరమయ్య జేబులోంచి కవరు బైటికి తీస్తూ.

శంకరయ్య అభిమానం దెబ్బతిన్నది.

“నా ఉద్దేశం అది కాదు. నేను విరాళంగా ఇచ్చిన దాన్ని తిరిగి నా మొహాన కొట్టి నన్ను అవమానించ వద్దని మనవి. క్లిష్టపరిస్థితుల్లో పడి సహాయం అర్థించాను - అంతే!” ఎంత దైన్యతను ప్రదర్శించాల్సిన ఖర్చు పట్టింది!

కవరు పరమయ్య జేబులో నక్కి దాక్కుంది.

“ఖర్చు పెట్టవయ్యా! అధికారంకోసం నానా అగచాట్లా పడాలి మరి! తరువాత లాభాలతో గుంజుకో! ఇక్కడికొచ్చి యీ సవాళ్ళన్నీ చేయకపోతే మీ ఊళ్ళోనే మొరగ రాదూ? నిజమైన రాజకీయ నాయకుడు బతికి ఉన్నాడో చచ్చాడో తెలుసుకోవాలంటే నోరు చూడ మన్నారు; బతికి ఉన్నంత కాలమూ అది వాగుతూనే ఉండాలి. కనుక కాస్త ఒళ్ళు దగ్గిరుంచుకొని అదేపనిగా వాగవయ్యా! మన మంత్రుల్ని చూసి నేర్చుకో! నీ అంతట నీవు సాధించాల్సింది ఇతరులు సాధించి పెట్టాలంటే ఎట్లా? పని కాదయ్యా ప్రధానం - వాగటం! మొరగటం! దబాయించటం! హుంకరించటం! గాండ్రించటం - తెలిసిందా?”

శంకరయ్య ఆశలన్నీ అడుగంటినవి.

“ఆ రంగారావు వాగుతున్నట్లు అంతటా కరష్టనే” అని గొణిగాడు శంకరయ్య.

“ఏమిటీ - కరష్టనా! పేపర్లలో చదువుతూన్నదేగా! అసలు కరష్టను గూర్చి కాస్త ఆలోచించు. దొడ్డిదోవన పనులు చేయించుకోవలసిన వాడు కదా లంచం ఇచ్చేది! అంటే కరష్టన్ అనేది ఎక్కడ మొదలైందో తెలిందా? పోతే కరష్టన్తో అనేకమంది బాగుపడుతూనే ఉన్నారు. యీ అధిక ధరలకు జనం తట్టుకునేందుకు లంచగొండితనమే సురక్షితమైన మార్గం! ప్రభుత్వపు ఆఫీసుల్లో లంచగొండితనమే నిర్మూలించాలంటే వాళ్ళ జీతాలు యెంత పెంచాల్సివుంటుందో ఆలోచించు. అధిక వేతనాలు ఇచ్చేందుకు పన్నులు పెరుగుతవి. అంటే ప్రజల మీద మరింత భారం పడుతుంది. అది ఆమోదనీయమా? ఆచరణ యోగ్యమా? అలా కాకుండా ఎవరికి పనులు కావాలో వాళ్ళే లంచాలు ఇచ్చుకుంటుంటారు; అందుకనే వేతనాలు పెంచకపోయినా నిజమైన అల్లర్లు జరగకుండా, తీసుకునే లంచాలతో సంసారాలు గడుపుకుంటున్నారు. అధవా సమ్మెలు చేసినా ప్రజల సానుభూతి ఉండదు - అందుకనే! దేశ శాంతిభద్రతలు యీ సుకువైన మార్గాన్ని అనుసరించటం ద్వారా నెలకొల్ప బడుతూన్నవి!”

“బాగుంది-మీ వితండ వాదం!” అన్నాడు శంకరయ్య ఒళ్ళుమండి. పరమయ్యకు యీ దెబ్బతో కోపం వచ్చింది.

“ఏం నాయనా! కరష్టన్ - కరష్టన్ అని వాగావే - నీకేం తక్కువని కరష్టన్ సాగించావు? నీవు పొందిన లాభాలూ, అక్రమంగా చేసిన సంపాదనా మొదలైన వివరాలు నా దగ్గర ఉన్నాయ్! యెందుకు లెమ్మని ఇందాకటి నుంచీ నీవు మాట్లాడే ఛండాలమంతా భరించాను!”

తీగె లాగుతే కంపంతా కదిలినట్లు కంపరమెత్తింది శంకరయ్యకు.

మానమే శరణ్యమైంది.

శంకరయ్య గుండెలు జారిపోవటం చూశాక పరమయ్యకు కాస్త జాలి కలిగినట్లుంది; యెట్లాగైనా పార్టీమనిషే కదా! చూస్తూ చూస్తూ యెలా నట్టనడి సముద్రంలో వొదిలేయగలడు? అందుకని ఓదార్పు మాటలు ఆరంభించాడు:

“ప్రజల్ని ప్రబోధించాలయ్యా! దేశంలో నదుల్లో ప్రవహించేది నీరు కాదనీ, పాలేననీ, కొండలన్నీ తిండి గింజల పర్వతాలేననీ అలంకారపూరితంగా చెప్పవయ్యా! మా లైబ్రరీలో ఇలాటి కవిత్వం కిలోగ్రాముల లెక్కలో ఉన్నది. కావాలంటే తీసికెళ్ళి ఆ పద్యాలన్నీ సభల్లో పాడు; మన పార్టీవాళ్ళచేత చప్పట్లు కొట్టించావంటే, జేరిన అలగా జనం కూడా సరదాకు చప్పట్లు చరుస్తారు! హరికథలోలాగు పాటలు పాడు... ఏ దేశమేగినా.... అన్నది ఈ దేశంలో ఉన్నా అని మార్పు సరిపోతుంది!”

“ఇవన్నీ చుట్టు తోవలండీ” అని శంకరయ్య చప్పరించాడు.

“అంత భయమున్న వాడివి మధ్యలో మరో బుడంకాయను ఇరికించి ఓట్ల సంఖ్యను చీల్చకపోయ్యావా?”

“అప్పుడు రంగారావు మెజారిటీ మరీ పెరిగిపోగల ప్రమాదం ఉంటుంది సార్!”

“అదీ నిజమే! త్రికోణ పోటీకన్న ముక్కుకు సూటి వ్యవహారమే మంచిది ... సమయమంతా మించిపోయ్యాక వచ్చావేమయ్యా?”

“మీరే రక్షించాలి!”

“చట్టపుచట్రంలో ఇరకబెట్టవొచ్చేమో ఆలోచిస్తాను. ఈలోగా మీరు అహింసా సూత్రాన్ని ఆచరించండి. అంటే ఇంట గెలిచి రచ్చగెలవాలనే సూత్రం ప్రకారం ముందు స్వహింస కాకుండా చూసుకోండి. హాయిగా ఉండండి. ఈ యెలక్షన్ పోయినా, పైసారి తప్పకుండా మిమ్ము గెలిపిస్తాను.”

ఇంకేమీ ప్రయోజనం లేదని నెత్తిన గుడ్డ వేసుకొని శంకరయ్య మాన్యాల మీదినుంచి స్వగృహం జేరాడు.

“బూడిదలో పోసిన పన్నీరల్లే రెండువేలూ ధారపోశానే!...” అని గోడు గోడు మన్నాడు.

“నీమీద యెవరో చాలా చెడుగా అనేక సాడీలు చెప్పి ఉంటారు బావా!” అని లక్ష్మయ్య ఊరడింప జూశాడు.

“ఏమైతేనేం-వ్యాధికన్న చికిత్సే ప్రాణాంతకంగా తయారైంది!”

“ఇక మానవ ప్రయత్నంకన్న దైవ ప్రయత్నంమీద ఆధారపడటమే మంచిది బావా! ఇవాళ దివ్యమైన రోజు. స్నానంచేసి భక్తితో వెంకటేశ్వర స్వామికి ముడుపు కట్టు. ఆ స్వామే తన భక్తుణ్ణి ఒక ఒడ్డుకు జేరుస్తాడు.”

ఈ కొత్త సలహాతో కొంత మనశ్శాంతి వచ్చిన ట్లనిపించింది శంకరయ్యకు.

3

ఓటమితో శంకరయ్యకు దిమ్మతిరిగిపోయింది. తీవ్ర జ్వరపీడితునివలె బాధ పడుతున్నాడు. రెండు రోజులనుంచీ వీధిమొహం యెరగడు. కొత్తవాళ్ళు ఆ దారిన వస్తే శంకరయ్య ఇల్లు పాడుపెట్టా రనిపించక మానదు.

ఈ రెండు రోజులూ మిత్రులని భావించిన వారెవరూ వచ్చి శంకరయ్యను ఊరడించలేదు. రెండు వేల ముడుపు చెల్లించిన పరమయ్యకే ఏమీ పట్టకుంటే ఇక మిగతావాళ్ళ సంగతి దేనికి? పోనీ లక్ష్మయ్యన్నా వచ్చి ఓదార్పు మాటలు చెప్పినా బాగుండేది. అతనికి మాత్రం ఏం అవసరం? రాజకీయాలను వ్యాపార దృష్టికి దించాక సిద్ధాంతాలతో, వ్యక్తులతో సంబంధం ఉండదు. మెజారిటీ వైపు మొగ్గుతే వేగంగా ప్రవహించే నదిలో వాలున ఈత ఈదినంత సుఖం! లక్ష్మయ్య కూడా తనను విడనాడినట్లే ననుకోవటం మంచి దనిపించింది.

హఠాత్తుగా మూడో రోజు లక్ష్మయ్య ఊడిపడ్డాడు. శంకరయ్య మొహంలోని ప్రేతకళ చూసి హడిలిపోయాడు.

“ఇంత దిగజారి పొయ్యోవేం బావా!” అన్నాడు ఆప్యాయంగా.

లక్ష్మయ్య నిజాయితీని తను సందేహించినందుకు తనలో తాను నొచ్చుకున్నాడు శంకరయ్య.

“లక్ష్మయ్యా! ఈ ఇల్లే ఇక నా సమాధి! ఇన్నాళ్లు ఏమయ్యావయ్యా?”

“అలా అనకు బావా! నేను మన పని మీదనే ఉన్నాను-!”

“శవాలంకరణలాగు ఇంకా పనేమిటయ్యా?”

“అంతేనా? నందగిరి స్వాములవారని నేను చెపుతూంటాను గుర్తుందా? ఆయన దర్శనం చేసుకొని నీలాటి సత్పురుషునికి వచ్చిపడిన ఆపత్తును గూర్చి వివరించాను. ఆయన తీవ్రంగా ఆలోచించి దేవపురంలోని శివాలయానికి వెళ్ళి పూజలు

చేయమన్నాడు. అక్కడి విశేషం విన్నావంటే ఒళ్ళు జలదరిస్తుంది. ఏడు నెలలక్రితం ఒక శివలింగం బైటపడగా గ్రామస్థులు ఒక చిన్న దేవాలయం నిర్మించారు. లింగప్రతిష్ఠ నాడు ఎనిమిది అడుగుల నల్ల తాచు శివలింగాన్ని చుట్టుకొని ఉన్నదట! అది సాక్షాత్తు శంకరాభరణమే అయి ఉంటుందని భక్తులు పూజలు చేశారు. అదెంత భయంకరంగా కనిపిస్తుందో అంత సాధువట! పాలు, మీగడా మొదలైనవి అర్పిస్తే వచ్చి ఆరగిస్తుందట. భక్తితో దాన్ని కొలిస్తే మనసులో కోరిన కోరికను తీరుస్తుందట. స్వాములారు యెన్నో దృష్టాంతాలు చెప్పి, మిమ్ము అక్కడికి తీసుకొని వెళ్ళి నాగపూజ చేయించమన్నారు!” అన్నాడు లక్ష్మయ్య.

“చెప్పకయ్యా! పాము అంటేనే నాకు హడలో! చచ్చిందాన్ని చూస్తేనే ఒంటిమీద జెర్రులు పాకుతూంటయ్!”

లక్ష్మయ్య పకపకా నవ్వి “చచ్చిన పామును చూస్తే భయమేంటి బావా!” అన్నాడు.

“ఔనయ్యా! బతికి ఉన్నదైతే కదిలన్నాపోతుంది; చచ్చింది అక్కడే పీఠమేసుకు కూర్చుంటుందాయె.... ఆ పాము దగ్గిరికి వెళ్ళి దానికి పాలుపట్టి నాగపూజ చేయమన్న సలహా ఇస్తున్నావా? వెంకటేశ్వరస్వామికి ముడుపు కడితేనే ఏమీ అవలేదు కదా! ఇక యీ తాచు పామా!” అని ఈసడించాడు శంకరయ్య.

“అపచారం-బావా! అపచారం!... చెంపలు వేసుకో - వేంకటేశ్వర స్వామికన్న యీ పామే నయం! స్వామి విగ్రహం శిలే కదా! కదలదు; మెదలదు. కాని ఇది పాకుతుంది; కళ్ళ ఎదుట తిరుగులాడే ప్రాణి! పడగ ఎత్తి ఆటలాడే పన్నగం. సరాసరి కైలాసంనుంచే వచ్చింది బావా! దాని మహత్తు అత్యద్భుతమట! కనుక ఒకసారి వెళ్ళివద్దాం... మనకు పదిమైళ్ళలోనే దేవపురం ఉంది...”

శంకరయ్య ఆలోచనలో పడ్డాడు.

“ఐనా నాకేం కోరిక లున్నయ్? ఓడిన యీ ఎలక్షన్స్ లో గెలవలేం కదా!”

“బావా! శత్రుశేషం ఉండరాదయ్యా! అసలు యీ విచిత్ర మేమిటో చూడాలి-”

“పాలు పడుతూండగా పాము కాటు వేస్తే?”

“అలా ఎన్నటికీ జరగదయ్యా! అదేం సామాన్యమైన సర్పమా? దేవతా సర్పం! ఎంత సాధువని! మాంసాహారం ముట్టదట! అది అంత గొప్పది కాకుంటే శివలింగం దాన్ని భస్మం చేయదా?”

శంకరయ్య మన స్పరోవరంలో నిండుగా, మెండుగా వింత వింత కోరికలు కలవపూలవలె మొలకెత్తినవి.

“రేపే వెళ్దాం బావా!”

“ఈ పాడు మొహం ప్రజల కెలా చూపనయ్యా?”

“తెల్లవారుజామునే బయలుదేరి వెళ్దాం... చీకటి పడ్డాక తిరిగి వద్దాం... కాదనకు! తెల్లారుగట్ట నాలుగింటికల్లా వస్తాను. భయపడకు బావా!”

శంకరయ్యచేత ‘సరే’ ననిపించుకొని లక్ష్మయ్య వెళ్ళిపోయాడు. శంకరయ్యకు ప్రవాహంలో కొట్టుకొని పొయ్యేవాడికి గడ్డిపోచ దొరికిన ఆనందంలాటిది కలిగింది.

తాను నాగదేవతను కోరవలసిన కోర్కె విషయంలో శంకరయ్య దృఢనిశ్చయము డయ్యాక మనశ్శాంతి చిక్క నారంభించింది.

4

శివాలయం దగ్గర తీర్థప్రజను చూసేప్పటికి శంకరయ్య విశ్వాసం మిన్ను ముట్టింది. ఈ సర్పానికి ఎంత మహత్తులేకుంటే యీ తిరణాళ్ళకు ఇంతమంది ప్రజలు వస్తా రనిపించింది.

లక్ష్మయ్య పలుకుబడితో అందరికన్నా ముందుగా గర్భగుడిలో శంకరయ్య ప్రవేశించే అవకాశం లభించింది.

శివలింగాన్ని చుట్టపెట్టుకొని ఉన్న ఆ నల్లతాచును చూసేప్పటికి శంకరయ్యకు చెమట పట్టింది. భారమంతా ఆ ఈశ్వరుడిమీద వేసి ఎలాగో గుండె చిక్కబట్టుకున్నాడు.

వెండిగిన్నె నిండా పాలుపోసి అక్కడ పెట్టి పాముకు సాష్టాంగ పడ్డాడు. రెండుసార్లు పాము పడగెత్తి బుస్సు బుస్సు మన్నది. తన ఆరాధన దానికి ఇష్టంలేక తిరగబడితే తన ప్రాణం యీ శివాలయంలోనే హారీ అంటుందేమోనని శంకరయ్యకు ఒక్క క్షణం భయం వేసింది.

మెల్లిగా పాము చుట్టలు విప్పుకొని పాల గిన్నెవైపు పాకింది. తోక మీద లేచి పడగవిప్పి నలు దిశలా చూసింది. శంకరయ్యకు కాళ్ళు ఒణుకుతున్నవి. ఆ తరువాత అది మామూలు స్థితికి వచ్చి పాల గిన్నె మీద మూతి పెట్టి, తాగిందో లేదో తెలియకుండానే వెనక్కు లాక్కుంది. ఆ సమయంలో బతికి బయటపడ్డంత సంతోషమై, చేతులుమోడ్చి మనస్సులో తన కోరికను మన్నించమని భక్తితో శంకరయ్య ధ్యానించాడు. ఆరగింపును ఆదరించటమే కోర్కెను తీర్చటమనే దృష్టాంతాన్ని శంకరయ్య నమ్మాడు. భక్తునికి, అభీష్టసిద్ధి ప్రసాదించానన్న విధంగా పాము తల విదిలించి మళ్ళీ పడగెత్తి, రెండుసార్లు తల ఊచి, శివలింగం వైపు వెళ్ళిపోయింది.

“ధన్యుడివి బావా!” అన్నాడు లక్ష్మయ్య రహస్యంగా.

శంకరయ్య మళ్ళీ ఒకసారి నాగదేవతకు నమస్కరించి గుడిలోంచి బయటపడ్డాడు.

సాయంత్రందాకా ఆ ఊళ్ళోనే గడిపి చీకటి పడుతూండగా స్వగ్రామం జేరేట్లు ప్రయాణమయ్యాడు శంకరయ్య, లక్ష్మయ్య తోడుగా.

సామాన్యంగా ఏడుగంటల వేళ ఊరంతా మాటుమణిగి ఉండవలసింది గొడవ గొడవగా ఉన్నది. గుంపులుగా జనం అక్కడక్కడ మంతనాలు చేస్తున్నారు. ఎలక్షన్స్ ఐపోయ్యాక ఇలాటి హడావిడి ఆశ్చర్యంగానే తోచింది శంకరయ్యకు.

ఇదంతా ఏమిటో విచారించేందుకు మొహం చెల్లక, తన మొహాన్ని ఇతరులకు చూపేందుకు మనసొప్పక విషయ మేమిటో కనుకొని రమ్మని లక్ష్మయ్యకు పురమాయించి పెద్ద పెద్ద అంగలు వేసుకుంటూ శంకరయ్య ఇంటికి వెళ్ళాడు.

శంకరయ్య కాళ్ళు కడుక్కుంటూ ఉండగానే విల్లు విడిచిన బాణమల్లే లక్ష్మయ్య వచ్చి పడ్డాడు.

“బావా! చూశావా! ఆ పాము మహత్తు!”

“ఏమిటయ్యా!”

“గంట క్రితం రంగారావును ఒక ఎనిమిదడుగుల తాచు కరిచిందట. స్పృహలేకుండా పడిపోయిన రంగారావును టౌన్ కు తీసుకొని వెళ్ళారు. కొంతమంది పాముల నరసయ్యకు ఫోన్ చేసేందుకు పరుగెత్తారు—”

“ఆఁ!” అన్నాడు శంకరయ్య తన చెవులను తానే విశ్వసించలేక.

“నిజం బావా! ఆ పామును చంపారట!”

“శివ శివా!” అన్నాడు శంకరయ్య నాగదేవత మీది భక్తిని వొలకబోస్తూ.

“రంగారావు బతకడనే అంటున్నారు!” అన్నాడు లక్ష్మయ్య నీరసించిన స్వరంతో.

శంకరయ్య ఆనంద పారవశ్యంతో మౌనం వహించాడు.

“బావా! నీవు కోరిన కోరిక ఫలించిం దనటానికి ఇంతకన్న రుజూ ఏం కావాలయ్యా?” అన్నాడు లక్ష్మయ్య.

తను కోరిందాన్ని లక్ష్మయ్య యెలా గ్రహించాడో శంకరయ్యకు ఇప్పుడు తెలిసిపోయింది. తర్కానికి చోటులేకుండా శంకరయ్య చిరునవ్వే జవాబుగా వొదిలాడు.

“మన ప్రయాణం సంగతి ఎవరితోనూ అనొద్దు” అన్నాడు శంకరయ్య.

“నన్ను అంత తెలివితక్కువ దద్దమ్మగా జమకట్టావా బావా!” అని నవ్వుకుంటూ లక్ష్మయ్య వెళ్ళిపోయాడు.

మర్నాటి ఉదయం శుభవార్తను కర్ణోపేతంగా వినగలననే ధీమాతో ఆ రాత్రి శంకరయ్య హాయిగా నిద్రపోగలిగాడు.

5

సూర్యోదయంతోపాటే లక్ష్మయ్య కూడా ఊడిపడ్డాడు.

“రంగారావు ఇంకా చావుబతుకుల్లోనే ఉన్నాడట. పాముల నరసయ్య తెల్లవారుజామున దొరికాడట.... ఏవో మంత్రాలూ, తంత్రాలు జరుపుతాననీ, బహుశా ప్రాణభయం లేదని తాను చెప్పినట్లు రోగికి చెప్పమన్నట్టే! ఆయనకూ అనుమానమే! మంత్రాలకు చింతకాయలు రాలే రోజులా ఇవి! అసలు రోగికి స్పృహ ఉంటేగా పాముల నరసయ్య కానీ, వాడి బాబుకానీ చెప్పింది వినటానికి! ఆస్పత్రిలో డాక్టర్లు కూడా ఆశలు వదులుకున్నారట! శవావతరణ అవగానే బైటికి తోసే లెక్కలో ఉన్నారట! ఆ పాము ఇంట్లోకి జొరబడి మరీ కాటు వేసిందట!”

పరిపూర్ణమైన తృప్తి కలగకపోయినా, దాదాపు ఆ ప్రాంతాలదాకా తృప్తయింది శంకరయ్యకు.

“ఎవరో చెప్పారు బావా! కొంతమంది రంగారావు తాలూకు బంధుమిత్రులు దేవపురం పరుగెత్తారట! ఆ నాగదేవత రక్షించగలదని వాళ్ళ విశ్వాసం!”

శబ్దమయ్యే నిశ్వాసం వెలువడింది శంకరయ్య నోటినుంచి.

“అడ్డమైనవాళ్ళ కోర్కెలూ ఆ పన్నగం మన్నిస్తుందా?” అన్నాడు లక్ష్మయ్య.

కాని శంకరయ్య గుండెల్లో గాలం పడింది. దేవపురం మీదా, అక్కడి తాచుమీదా అతనికి గత దినం ఏర్పడిన హిమాచలంలాటి విశ్వాసాన్ని కదిలించటం పదిమంది రావణుల తరంకూడా కాదు!

“నువ్వేం భయపడకు బావా!”

శంకరయ్యకు ఏమీ వినిపించటంలేదు. దేవపురంలోని దేవాలయం, నిగనిగలాడే ఆ నల్లతాచూ, అది పాలు ఆరగించి భక్తుల కోర్కెలు మన్నించటం మొదలైన విషయాలతో తల తిరిగిపోతోంది.

“ముందు మన కోరిక మంజూరైందనే సంగతి మరిచిపోకు!”

శంకరయ్య కూర్చున్నవాడు కూర్చున్నట్టే ఒక పక్కకు వొరిగిపోయాడు.

లక్ష్మయ్య హడిలిపోయి, ఇంట్లోవాళ్ళ సహాయంతో శంకరయ్యను మంచంమీదికి జేర్చి ఊళ్ళో కొత్తగా వచ్చిన ఎల్.ఐ.ఎమ్. డాక్టరుకు కబురు పెట్టాడు.

డాక్టర్ పరీక్షచేసి ‘షాక్’ అన్నాడు. బ్లడ్ ప్రెషర్ కూడా ఉన్నదన్నాడు. విశ్రాంతి, మనశ్శాంతి అవసరమన్నాడు. ఒక ఇన్ జక్షన్ యిచ్చాడు.

రెండు గంటల తరువాత శంకరయ్యకు స్పృహ వచ్చింది. వెకిలి నవ్వు. తనలో తాను నవ్వుకున్నట్లు తోచింది చూసేవాళ్ళకు.

లక్ష్మయ్య పక్కన జేరి “భయపడకు బావా! రోజులు మనవి!” అన్నాడు.

శంకరయ్య జవా బివ్వలేదు. మగతగా ఉండి కళ్ళు మూసుకున్నాడు. ఇంట్లో వాళ్ళకు భయం పట్టుకుంది. మళ్ళీ డాక్టర్లు పిలిస్తే ఇంకో ఇన్జక్షన్ పడింది.

శంకరయ్యకు మెలుకూ వచ్చేప్పటికి గోడకు ఉన్న బెడ్లైట్ వెలుగుతోంది. భార్య తలవైపు నేలమీద కూర్చొని తన మంచాన్ని ఆనుకుని కునిపాట్లు పడుతోంది. బహుశా అర్ధరాత్రి అయి ఉండొచ్చు. తను బతికే ఉన్నాడు...మరి రంగారావో? ఎవర్ని అడగాలీ? రంగారావు చచ్చాడనేదాకా తన గుండెలు కొట్టుకునే హోరులో చెవులు గింగుర్లు ఎత్తుతూ ఉంటవి.

దాహంతో నాలుక పిడచగట్టుకుని పోతోంది. భార్యను తట్టి మంచినీళ్ళు కావాలని సౌజ్ఞ చేశాడు.

నీళ్ళు తాగాక కాస్త త్రాణ వచ్చింది.

“కాఫీ తాగండి!” అన్నది భార్య!

తలూపాడు శంకరయ్య. ఆ వేడి కాఫీ గొంతు జారుతూంటే మళ్ళీ యీ లోకంలోకి పడినట్లనిపించింది శంకరయ్యకు.

“కాస్త పళ్ళరసం ఇమ్మంటారా?” అన్నది భార్య.

‘ఒద్దు’ అని సౌజ్ఞ చేశాడు శంకరయ్య.

పక్షవాతంలాటిది వొచ్చి నోరు పడిపోయిందేమోననే భయం వేసింది శంకరయ్య భార్యకు.

“మాట్లాడలేరా?”

“ఏం మాట్లాడ మంటావా?”

ఆమెకు మహదానందమైంది. శంకరయ్య ఫాలభాగంమీద చేయి వేసి “జ్వరంతో వొళ్ళు పేలిపోతోంది - పడుకోండి!” అందామె.

శంకరయ్య కళ్లు మూసుకున్నాడు. అతనికి ఆ అంధకారంలో - తాను కిందటి రోజునచూసిన భయంకరమైన ఆ సర్పం సాక్షాత్కరించింది. ఈసారి ఆ పాము పడగెత్తి తన మీదికి లేచి బుస్సు బుస్సు మంటోంది. బహుశా రంగారావు బంధుమిత్రులు కూడా అమిత భక్తితో దాన్ని ఆరాధించి ప్రసన్నం చేసుకొని ఉండొచ్చు. రంగారావు ప్రాణరక్షణ, తన ప్రాణ భక్షణను వారు కోరి ఉండొచ్చు. అందుకనే అది తనను కలలో బెదిరిస్తోందేమో?

రంగారావును రక్షించమని వారు కోరటం సబబే కాని, తన మృత్యువును కోరటం దేనికి? తను వెళ్ళి యీ పామును ఆరాధించి వచ్చిన సంగతి వాళ్ళకు తెలిసి ఉంటేనే

ఇలాటి కోర్కెకు అవకాశం ఉంటుంది. ... ఆ సంగతి తనకూ లక్ష్యయ్యకూ తప్ప ఇతరులకు తెలియదే!

లక్ష్యయ్యను నమ్మటమెలా? ఒక్కసారిగా తన పార్టీనుంచి తన విరోధి వర్గానికి ఉరకాలంటే ఇలాటి కబురు ఎంతో ఉపయోగం కదా! ...తనే చెప్పి ఉండొచ్చు. రాజకీయాల విషయంలో ఎవర్నీ నమ్మేందుకు వీలు లేదని తన అనుభవం మొత్తుకుంటోంది. ఆ మాటకొస్తే తనను తనే నమ్మేందుకు వీల్లేదు; ఎందుకంటే ఏ సమయంలో ఏ జవాబు చెప్పాలో తనకే తెలియదు; ఒకదాన్నొకటి ఖండించే జవాబులు రాజకీయ జీవితంలో అనేకసార్లు కొండమీదినుంచి దొర్లిపడే రాళ్ళల్లే రాక తప్పదు. ఆ వృత్తే అలాటిదాయె!

వీళ్ళు వెళ్ళి ప్రార్థిస్తే ఆ సర్పం వీళ్ళ వింత కోర్కెను తీరుస్తుందా? ఎందుకు తీర్చదూ? తనకు తీర్చలా? తన గొప్పేమిటి? భక్తి అంటామా? యీమాత్రం బోడిభక్తి వాళ్ళకు మాత్రం లేదా? డబ్బు ఖర్చు ఐతే ఆలోచించాలి కాని భక్తికేం కొదవా? మరీ ప్రమాద స్థితిలో పడ్డారు కనుక వాళ్ళ భక్తి మరింత గాఢమైనదై ఉండాలి. కేవలం భక్తితో జయించింది అవాలే కాని వాళ్ళ కోర్కెను కూడా తీర్చేందుకు ఆ పాము వెనకాడదు. లంచగొండి ఉద్యోగి ఆ లంచం ఇవ్వగలిగిన ప్రతి వెధవాయికీ పనులు చేసిపెడుతూనే ఉంటాడు. అంతేకాదు-లంచమిచ్చే ప్రతివాడు తనకు ఆస్తుడే కనుక ఎదురు బొదురు పక్షాలవారికి కూడా ఒక ఆర్డరు మరొకటి విరుద్ధంగా ఉన్నా మంజూరు చేస్తాడు!

ఈ సర్పానికి మహత్తు లేదని తను యీ జన్మలో నమ్మలేదు. ఆ స్వానుభవం అంత గొప్పదనేందుకు సందేహంలేదు. ఆ మహత్తే తనకిప్పుడు ప్రాణకంటకంగా తయారైంది. వాళ్ళ కోర్కెను మన్నించి, భక్తికి మెచ్చి రంగారావును కాటు వేసేందుకు పంపిన పాములాటిది తనమీద కూడా ప్రయోగించేందుకు అది వెనుకాడదు. ఇప్పుడు తనకేది శరణ్యం? ఏ దివ్యశక్తితో ఆ పాము రంగారావు ప్రాణాలకు గురిచేసి కొట్టిందో, అదే శక్తితో తన ప్రాణాలనూ తోడివేయగలదు. దాని చేత ఆ శక్తి ఉన్నంతవరకూ తనకు ప్రమాదం తప్పదు!

భక్తి ఎంతెంత ప్రమాదకరమైన కోర్కెలనైనా సాధిస్తుంది. హిరణ్యాక్షవరాలు ఇవ్వబడలేదా? భస్మాసురుని కోర్కె తీర్చబడలేదా? భక్తికి మత్తెక్కిన దైవశక్తికి న్యాయ విచక్షణ ఉంటుందా? అంతగా ఎక్కువ భక్తి చూపాలే కాని, ఆ పాతదాన్ని పడదోసేందుకు వెనక ముందుల ఆలోచన దేనికి? అధికారం ఉండాలే కాని దాన్ని దుర్వినియోగం చేసేందుకు బహుకొద్ది ఆలోచనే చాలు కదా!

ఈ తలపుల తాకిడికి శంకరయ్య బుర్ర కుతకుతలాడింది. కళ్ళు మూసుకుంటే ఆ పామే సాక్షాత్కరిస్తోంది. కళ్ళు తెరిచాడు. ఎదురు గుండా వెలిసెమీది నుంచి ఒక

పెద్ద తాచు వేళ్ళాడుతున్నట్టు గ్రహించి భయంతో ఒక్క కేక పెట్టాడు. శంకరయ్య భార్య హాడిలిపోయి “ఏమిటండీ?” అన్నది. శంకరయ్యకు నోటమాటరాక వాణికిపొయ్యి చేత్తో ఆ వైపు చూపాడు.

“ఏముం దక్కడ? తాడండీ అది - తాచు అనుకున్నారా?” అన్నది భార్య.

‘తాచు’ అనే పదాన్ని ఆమె ప్రయోగించటం దాన్ని ఆహ్వానించటమే ననిపించింది శంకరయ్యకు.

“ఆ రంగారావును తాచు కరిచిందని విన్నప్పటి నుంచీ మీకు భయం పట్టుకున్నట్లుంది!”

తర్కానికి పడితే ఇంకా దిగజారి పోవాల్సి వస్తుందని శంకరయ్య దిగాలు పడి, నిద్ర నటించాడు.

మర్నాటి ఉదయం డాక్టర్ వచ్చి నిన్నటికన్నా రోగి స్థితి దిగజారి పోయిందని తెలుసుకొని ఆశ్చర్యబొయ్యాడు. జాగ్రత్తగా పరీక్షించి పచ్చ కామెర్లున్న లక్షణాలను గమనించాడు. మళ్ళీ ఒక ఇంజక్షన్ ఇచ్చి “జాగ్రత్తగా ఉండాలి; బ్లడ్ ప్రెషర్ ఎందుకు పెరిగిందో తెలియటం లేదు. లివర్ కూడా ఎఫెక్ట్ ఐంది. మానసిక సంక్షోభం అధికమైంది. రోగికి మనశ్శాంతి అవసరం!” అని చెప్పి వెళ్ళాడు.

మంచం చుట్టూ ఉన్న వాళ్ళ మొహాల్లో కళాకాంతులు లేవని శంకరయ్య గ్రహించాడు. యీ మందులు నిరుపయోగమనీ, సరైన చికిత్స దేవపురంలోని తాచుపాము చేతుల్లోనో, కాళ్ళల్లోనో ఉన్నదనీ తనకు తెలుసు; బహుశా లక్ష్యయ్యకూ తెలిసే ఉంటుంది. మరి ఆ సర్పాన్ని ... సాధించుకుని రావట మెలా? లక్ష్యయ్య సంగతి స్పష్టంగా తెలుస్తోంది. మంచం చుట్టూ మృత్యుదేవత విలయతాండవం ఆరంభించే సూచనలు కనిపిస్తున్నవి.

శంకరయ్య ఇంత పిరికిపడిపోవటం లక్ష్యయ్యకు ఆశ్చర్యాన్ని కలిగించింది. ఎన్నో ఓదార్పు మాటలు చెప్పాడు కాని, అవన్నీ గాలిలో కలిసిపోతూన్నవని గ్రహించి శంకరయ్యను పీడించట మెందుకని ఊరుకోవాల్సి వచ్చింది.

శంకరయ్య శరీరంలోని రక్తం తెకతెకలాడుతూ ఆవిరిగా మారి పోతోందా అన్నట్లున్నది. తన నెవరో పెద్ద మంట మీద కాలుస్తున్నారు. కన్ను తెరుస్తే అటకమీదినుంచి వేలాడే మోకు చివరిభాగం తాచుపాములే ప్రత్యక్షం; పోనీ అని కన్ను మూస్తే పడగవిప్పిన పాము బుసకొడుతోంది. తన పన్నాగంలో ప్రధానపాత్ర వహించిన యీ పన్నగం తన ప్రాణానికే ఎసరు పెడుతుందని ఊహించలేదు కదా!

మగతగా అలాగే పడివున్నాడు శంకరయ్య.

రాత్రి ఎనిమిది గంటల ప్రాంతంలో శంకరయ్య కూతురు హడావిడిగా పరుగెత్తుకొచ్చి “అమ్మా! పామే!” అన్నది.

శంకరయ్య ప్రాణాలు ఎగిరెగిరి పడుతూన్నవి. కళ్ళు తెరుస్తే తనను కాటువేసే ఘోరదృశ్యాన్ని కూడా చూడవలసిన ఖర్మ పడుతుందేమోనని గట్టిగా కళ్ళు మూసుకున్నాడు.

“మెల్లిగా చెప్పవే - ఎక్కడ?”

“దొడ్లోనే...నల్లని తాచు...రెండు బారలున్నదే ...నన్ను చూసి జరజరా పాక్కుంటూ గోడలోకి దూరిందే!” అన్న దా అమ్మాయి ఉద్రేకాన్ని తగ్గించుకోలేక, కంఠస్థాయిని మాత్రం తగ్గించి.

తన మృత్యుదేవతకూ, తనకూ మధ్య ఉండే దూరం తన శయ్యకూ, దొడ్డిగోడకూ మధ్య ఉండే దూరమేననే నమ్మకం ఏర్పడింది శంకరయ్యకు.

ఆ వీధిలో ఉన్న వీరులందరికీ ఆహ్వానాలు వెళ్ళినవి. గోడ కూడా చూశారు; కాని ఆ పాము ఎవరికంటా పడలేదు.

“ఏదన్నా చూసి పామని భయపడ్డావేమోనే!” అన్నది శంకరయ్య భార్య.

“కళ్ళారా చూశానమ్మా! పెద్ద తాచు ... జరజరా పాకుతేనే! భయమేసి పరుగెత్తుకొచ్చాను!” అన్న దా అమ్మాయి.

పెట్రోమాక్స్ లైట్లు వేసుకొని దొడ్డంతా గాలించారు; కాని పాము కనిపించలేదు.

అది కనిపిస్తుందనీ, వీరుల కర్ర దెబ్బలకు గురవుతుందనీ శంకరయ్య అనుకో లేకపోయాడు. నాగదేవత ఆజ్ఞ ప్రకారం వచ్చిందాన్ని యీ మానవమాత్రులు ఏం చేయగలరు కనుక?

ఈ తాచు వాత పడకుండా మహాసముద్రంలో ఒంటి స్తంభపు మేడ కట్టుకో గలిగేందుకు తనేం పరీక్ష న్మహారాజా? అలాటి కట్టడంలో ఆ మహారాజుకు ఎంత రక్షణ లభ్యమైందో తనకు తెలియదా? పోనీ సర్ప యాగం చేయించగల స్తోమతు మాత్రం తనకేదీ? నడిసముద్రంలో యీదేందుకు శక్తిలేక అలసిపోయిన వాడు మునిగిపోవటమే అత్యుత్తమ మార్గం అని నిశ్చయించు కొన్నట్లయింది శంకరయ్య పని. ఆ మగతలో ఒక్క క్షణం నిద్రపట్టింది అతనికి.

లక్ష్మయ్య వచ్చాడు. అంతా విన్నాడు; శంకరయ్య భయపడగానే దేవపురంలోని పాము తన భృత్యుణ్ణి పని పూర్తి చేసుకొని రమ్మని పంపిందా అనే అనుమానం అతన్ని కూడా పీడించసాగింది.

శంకరయ్య శరీరమంతా పచ్చబడింది. కామెర్లు స్పష్టంగా కనిపిస్తున్నవి.

“రంగాచార్ల గారి దగ్గర పసుపుతాడు మంత్రించి తెచ్చాను. ఇది ఆయన మెడలో కట్టండమ్మా!” అన్నాడు లక్ష్మయ్య పసుపురంగు తాడు, ముళ్ళు ముళ్ళుగా ఉన్నదాన్ని శంకరయ్య భార్యకు అప్పగిస్తూ.

“ఆయన నిద్రపోతున్నారు...ఎట్లా?” అన్నదామె.

“మెల్లిగా మెడకిందినుంచి దూర్చి ముడెయ్యండి.”

ఆమె శంకరయ్యకు తెలియకుండానే జాగ్రత్తగా మెడలో పసుపు రంగు తాడు కట్టి ముడివేసింది.

పరమయ్య పడదోయగా, వెంకటేశ్వరస్వామి వెన్నులో పొడవగా - పామేదో పగలదీస్తుందనుకుంటే తనను పగబట్టి ప్రాణాలను హరించేందుకు పడగ ఎత్తుకొని రావటం శంకరయ్యకు స్పష్టంగా కనిపిస్తోంది. అలా అలా పాక్కుంటూ వొచ్చి, మంచం కోటిమీదినుంచి పాకి శరీరాన్ని చుట్టబెట్టుకున్న విధంగా తన మెడలో ఒక మెలికతిరిగి పడగ విప్పి కాటు వేసేందుకు వాటమైన పొజిషన్ కు మారింది..

చప్పున శంకరయ్య మేల్కొన్నాడు; మెడలో ఉన్న తాడు చూసేప్పటికి అతని హంస లేచింది. ఒక్కగావు కేకతో ఆ హంస అనంతాకాశంలోకి ఎగిరిపోయింది.

శంకరయ్య శవం వీధి వైపు చూస్తోంది.

మృత్యు గహ్వరం నుంచి బయటపడి రంగారావు ఆ దారిన పోతూండగా చూసి ఆ శవం దేవపురంలోని దేవతా పాము మహిమకు ఆశ్చర్యపడినట్లుంది.

చిత్రమేమంటే అదేసమయానికి దేవపురంలోని పామును ఎవరో చంపి వేశారనే వార్త కూడా వాయువేగంతో వచ్చిపడింది.

బహుశా ఆ పాము తన మహత్తునంతా వ్యయపరిచి, ఇహలోకంలో తన పనులు పూర్తిచేసుకొని శంకరాభరణంగా ఉండేందుకు సరాసరి కైలాసానికే వెళ్ళి ఉండొచ్చు.